

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ, ПОСТРАЖДАЛИМИ ВІД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

У статті йдеться про актуальність необхідності допомоги дітям-сиротам, які постраждали в результаті збройного конфлікту; окреслено перелік проблем, що постають перед цією незахищеною категорією населення; здійснено спробу окреслити аспекти, стратегії та підходи соціальної роботи з дітьми-сиротами, які постраждали від війни.

Ключові слова: діти-сироти, воєнні дії, збройний конфлікт, соціальна робота.

The article talks about the urgency of the need to help orphans who suffered as a result of the armed conflict; the list of problems faced by this vulnerable population category is outlined; an attempt was made to outline the aspects, strategies and approaches of social work with orphans affected by the war.

Key words: orphan children, military operations, armed conflict, social work.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження соціальної роботи з дітьми-сиротами, постраждалими від збройного конфлікту, обумовлена зростанням кількості конфліктів і їх серйозними наслідками для дітей, необхідністю розробки нових ефективних стратегій допомоги, соціальною і культурною значущістю проблеми, міжнародним досвідом та політичними зобов'язаннями. Це дослідження має потенціал для значного впливу на покращення умов життя та розвитку дітей, постраждалих від збройних конфліктів, і сприяє забезпеченню їхніх прав і благополуччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне значення роботи з дітьми, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів в Україні, з'ясовано в роботах таких дослідників, як І. Трубавіна, О. Борисова, О. Кульга, О. Знаткова, В. Нікітіна та Д. Похилько. Значна кількість досліджень присвячена вивченню впливу воєнних дій на окремі категорії дітей, які постраждали від війни. Наприклад, питання внутрішньо переміщених дітей у соціальній роботі розглядали Т. Алексєєнко, Л. Гончар, Т. Куницята, Д. Бирик, а питання захисту дітей від насильства під час війни – Н. Лесько, І. Лукашук та С. Зінгер. Віднаходимо наукові роботи щодо особливостей психологічної допомоги постраждалим від війни дітям, їх кількість постійно збільшується. На жаль, особливостям роботи із дітьми-сиротами, постраждалими від війни, як об'єктом соціальної роботи, недостатньо приділено увагу в науковій літературі.

Постановка завдання. Мета дослідження – вивчення особливостей соціальної роботи саме з дітьми-сиротами, постраждалими від збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Збройні конфлікти завжди мають трагічні наслідки для цивільного населення, а діти, як найбільш вразлива частина суспільства, страждають від цих наслідків особливо сильно. Серед них діти-сироти, які втратили батьків внаслідок збройних сутичок, є особливо вразливими. Соціальна робота з такими дітьми має специфічні завдання та виклики, що потребують комплексного підходу. У цій статті ми розглянемо основні аспекти соціальної роботи з дітьми-сиротами, які постраждали від збройного конфлікту, і визначимо найбільш ефективні стратегії підтримки та інтеграції.

Збройні конфлікти стали частішими у сучасному світі, і їхній вплив на цивільне населення, зокрема на дітей, є катастрофічним. В умовах зростання насильства в різних регіонах, питання соціальної роботи з дітьми-сиротами, які постраждали від конфліктів, набирає все більшої важливості. Кількість дітей, які втрачають батьків внаслідок війни, збільшується, що створює необхідність розробки ефективних методів допомоги і реабілітації.

Діти-сироти, постраждалі від збройного конфлікту, часто стикаються з серйозними психологічними, фізичними і соціальними проблемами. Травматичні події можуть мати довготривалі наслідки для психічного і фізичного здоров'я дитини, а також для її соціальної адаптації і навчання. Дослідження в цій сфері допомагає зрозуміти специфічні потреби цих дітей і розробити ефективні стратегії підтримки.

У світі існує значний досвід міжнародних організацій і країн у роботі з дітьми-сиротами, постраждалими від збройних конфліктів. Вивчення та адаптація цього досвіду до специфічних умов і потреб країн, що постраждали від конфліктів, є надзвичайно актуальним. Зокрема, дослідження міжнародних практик може допомогти у розробці стандартів і рекомендацій для роботи в умовах збройних конфліктів.

Міжнародні зобов'язання, такі як Конвенція ООН про права дитини та інші гуманітарні норми, ставлять перед суспільством завдання забезпечення прав і добробуту дітей, які постраждали від конфліктів. Актуальність дослідження теми полягає в необхідності забезпечення відповідності політики і практики міжнародним стандартам та правам людини.

Збройний конфлікт може мати тривалі та серйозні наслідки для психічного, фізичного і соціального розвитку дітей. Основні проблеми включають:

- **психологічні травми:** діти, які пережили насильство, втрату близьких та інші стресові ситуації, часто страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожності, депресії та інших психічних розладів.
- **фізичні травми:** поранення або хвороби, що виникають внаслідок конфлікту, можуть мати довгострокові наслідки для здоров'я дитини.

- **соціальна ізоляція:** втрата батьків і сімейного середовища може призвести до соціальної ізоляції та відсутності соціальних навичок, що є критичними для розвитку дитини.
- **втрата освіти:** конфлікти часто призводять до закриття шкіл і порушення освітнього процесу, що негативно позначається на навчальному та особистісному розвитку дітей.

Незважаючи на визнання важливості соціальної роботи з дітьми-сиротами, існує недостатня кількість розроблених і перевірених стратегій і методик. Часто існуючі програми не враховують специфічних потреб дітей, які пережили конфлікт, або є неадекватними до масштабів проблеми. Актуальність теми зумовлена необхідністю розробки нових підходів і моделей соціальної роботи, що відповідатимуть сучасним викликам.

Соціальна інтеграція дітей-сиріт є важливою не лише для самих дітей, але і для суспільства загалом. Втрата батьків та вразливе становище дітей може призвести до соціальної нестабільності і розширення соціальних проблем, таких як злочинність або бідність. Допомога таким дітям сприяє не лише їхньому особистому розвитку, але і стабільності суспільства в цілому.

Соціальна робота з дітьми-сиротами, які постраждали від збройного конфлікту, охоплює кілька ключових **аспектів**:

- психологічна підтримка,
- фізичне відновлення,
- освітня підтримка,
- соціальна інтеграція,
- захист прав дітей.

Психологічна підтримка дітей-сиріт, постраждалих внаслідок війни – це надання психотерапевтичної допомоги, створення умов для висловлення емоцій та переживань, а також підтримка в процесі реабілітації є критично важливими. Це може включати індивідуальні та групові сеанси терапії, арт-терапію та інші методи.

Забезпечення медичної допомоги для лікування фізичних травм та хвороб, а також поліпшення умов життя через надання основних потреб – їжі, одягу, житла, включатиме **фізичне відновлення** таких дітей.

Освітня підтримка дітей-сиріт в період збройного конфлікту буде заключатися в розробці і реалізації програм для забезпечення доступу до освіти, включаючи відновлення навчального процесу та інтеграцію в освітні системи. Цей аспект також може включати допомогу в отриманні професійної освіти і навичок.

Соціальна інтеграція дітей-сиріт, які постраждали від воєнних дій, це ключовий аспект саме соціальної роботи з ними, що буде забезпечуватись через допомогу в соціалізації та інтеграції в суспільство завдяки їх участі у громадських заходах, програмах соціальної адаптації та підтримка розвитку соціальних навичок.

Особливою складовою роботи відмічаємо *захист прав дітей*, що полягатиме в забезпеченні того, щоб права таких дітей були захищені та дотримувалися, включаючи право на сімейне виховання, освіту, медичну допомогу та безпеку.

Маючи розуміння спектру проблем, вбачаємо за необхідне виділити наступні **стратегії та підходи в соціальній роботі** з окресленою категорією населення:

1. **індивідуалізований підхід:** врахування індивідуальних потреб і травм кожної дитини; розробка персоналізованих планів реабілітації та підтримки.
2. **співпраця з іншими організаціями:** співпраця з урядовими і неурядовими організаціями, міжнародними агентствами та громадами для забезпечення комплексної допомоги.
3. **використання місцевих ресурсів:** залучення ресурсів і можливостей, що надаються місцевими громадами, для забезпечення підтримки й інтеграції дітей.
4. **навчання та підготовка соціальних працівників:** постійне навчання фахівців із соціальної роботи та соціальних працівників щодо ознайомлення та вивчення кола специфічних потреб дітей, постраждалих від конфліктів, а також знайомство та розроблення новітніх методів роботи з такими дітьми.

Висновки. Соціальна робота з дітьми-сиротами, постраждалими від збройного конфлікту, є складною і багатогранною задачею, яка потребує комплексного і чутливого підходу. Основні аспекти такої роботи включають психологічну, фізичну і соціальну підтримку, а також забезпечення прав і можливостей для повноцінного розвитку дитини. Важливо враховувати індивідуальні потреби кожної дитини, співпрацювати з різними організаціями та активно залучати місцеві ресурси. Лише таким чином можна забезпечити ефективну підтримку та допомогти дітям відновити своє життя і інтегруватися в суспільство.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудко А.В. Хлівнюк Т.П. Основні напрями соціальної роботи з дітьми, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Матеріали до 78-ї студентської наукової конференції: матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 2 червня 2022 р.). Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2022. С. 189-192.
2. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч.2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А.В. Аносова, О.В. Безпалько, Т.П. Цюман та ін. / За заг.ред.: Т.В. Журавель, З.П. Кияниці. К.: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.
3. Трубавіна І.М., Куратченко І.Є. Методичні рекомендації «Сприяння соціальній роботі в умовах гуманітарної кризи». Харків: ХНПУ, 2017р. 28с.

Науковий керівник кандидатка педагогічних наук, доцентка Швець Т.М.